

ROMA ÇAĞINDA *CILICIA*'DAN YOLSUZLUK ÖRNEKLERİ

Efrumiye ERTEKİN*

Özet

Cumhuriyet ve Principatus döneminde görev yapmış olan *Cilicia* valilerinden yaklaşık 55 tanesi bilinmektedir. Ancak kaynaklarda bunlardan yalnızca üçünün yolsuzluk suçuyla mahkemeye çıkarıldıkları yer almaktadır.

İlki, M.Ö. 53-51 yılları arasında *Cilicia*'yı yönetmiş olan Appius Claudius Pulcher'dir. Appius Claudius Pulcher, ağır vergiler ve vergide usulsüzlük, eyaletlilerden aşırı talepte bulunma, eyaletlilere onurlandırma konusunda baskı yapma, yasadışı yollardan sağladığı finansmanla Roma'ya elçi gönderme, rüşvet ve haraç alma gibi fiillerden dolayı *crimen maiestatis* (vatana ihanet) suçuyla mahkemeye çıkarılmış, ancak Caesar'ın katillerinden damadı Brutus, dostu Pompeius ve diğer "Senatus partisi" yanlılarının desteğiyle mahkemede aklanmıştır.

Diğerleri ise, Iuvenalis'in "*Cilicia* Korsanları" olarak adlandırdığı, M.S. 57'den kısa bir süre önce Suriye valisinin *Cilicia* Pedias'daki legatı olarak görev yapmış olan Cossutianus Capito ve M.S. 76/77-77/78 yılları arasında *Cilicia* eyaletini yönetmiş olan L. Octavius Memor'dur. Tacitus'dan öğrendiğimize göre, M.S. 57'de Capito *repetundae* suçuyla yargılanmış ve *Senatus*'dan atılmıştır. Ancak M.S. 62'de Nero'nun praetor praefecti olan kayınpederinin yardımıyla affedilerek *Senatus*'daki görevine geri dönmüştür.

Iuvenalis'in *Cilicia* korsanı olarak adlandırdığı ve ismini Numitor olarak zikrettiği, Helmut Castritius tarafından ise L. Octavius Memorla özdeşleştirilen *Cilicia* valisinin yargılanmasına ilişkin başka bir kaynak bulunmamaktadır. Ancak Iuvenalis'in ifadeleri söz konusu valinin de *repetundae* suçuyla yargılanıp ceza aldığına; ancak daha sonra sosyal konumu ve bireysel bağlantıları nedeniyle *Senatus*'a tekrar geri dönmüş olduğuna işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: Roma dönemi, *Cilicia* valileri, vatana ihanet, rüşvet, haraç, yolsuzluk

* Yrd. Doç. Dr. Efrumiye Ertekin, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü 33342 Mersin-Türkiye. efertekin@mersin.edu.tr

Abstract

It is known that about 55 of the governors of Cilicia who functioned in the Republic and Principate. But, on the ancient historical sources, there are information about only three of them were charged with *crimen maiestas* (treason) and *repetundae* (extortion and bribery) after their misgovernment of Cilicia.

First is Appius Claudius Pulcher who governed Cilicia in 53-51 B.C. Appius was charged with mismanagement of taxation, inordinate requisitions from provincials, forcing provincials to sent legates to Rome, bribery and extortion. But he was acquitted by supports of his son-in-law Brutus who was the murderer of Caesar, his friend Pompeius and their partisans.

The others are, named "Cilician pirates" by Juvenal, Cossutianus Capito who performed as legatus of the Syrian governor in Cilicia Pedias before 57 A.D and L. Octavius Memor who governed *provincia* Cilicia in 76/77- 77/78. According to Tacitus, in 57 A.D., Capito was judged and discharged from the Senate. But, in 62 A.D., he was restored to a senator's rank on the intercession of his father-in-law, Ofonius Tigellinus.

There isn't another source relating to judging the other Cilician governor identified with L. Octavius Memor by Helmut Castritius. However, the statement of Juvenal points out that L. Octavius Memor was charged with *crimen repetundae* and discharged from the Senate; but, in the consequence of his social status and individual relations, he returned to the Senate.

Keywords: Roman period, Cilician governors, treason, bribery, extortion, corruption

Roma Cumhuriyetinin son yüzyılını kapsayan iç savaşlar dönemine (M.Ö. 133-30) damgasını vuran en önemli olgular; askeri güce dayalı siyasal mücadeleler, korsanlık ve eşkiyalık faaliyetleridir. Doğal olarak bu istikrarsız durum eyaletlerin kötü yönetilmesine sebep olmuş ve yolsuzluklara zemin hazırlamıştır. Nitekim yolsuzluklara ilişkin yasal düzenlemelerin (*leges de repetundae*)¹ bu dönemde yoğunlaşmış olması da, bu dönemde yolsuzlukların oldukça yaygın olduğuna işaret etmektedir. İç savaşlar dönemine damgasını vuran iki yolsuzluk skandalı özellikle önemlidir. Biri Sicilya valisi Verres'in², diğeri ise aşağıda ayrıntılı olarak

¹ Roma *magistratus*'larının özellikle de eyalet valilerinin halktan zorla aldığı para ve malların geri iadesine ilişkin yasal düzenlemeler. Bazı *repetundae* kanunlarında basit bir geri ödeme öngörülürken, bazılarına göre alınan malın birkaç mislinin ödenmesi gerekiyordu.

² Gaius Verres (M.Ö. 120-43), M.Ö. 74 yılında *praetor* seçilmiş, arkasından M.Ö. 73-70 yılları arasında Roma'nın en zengin eyaleti olan Sicilya'da valilik yapmış, valiliği sırasında zenginleşmek için hiçbir kötülükten kaçınmamıştır. Konuya ilişkin temel kaynak Cicero'nun *In Verrem* adlı eseridir. Ayrıca Verres'in işlediği suçlar ve yargılanması için bk. Spencer 1917; adli yolsuzlukları için bk. Marshall 1967; kaynak ve literatür için bk. Bartels 2003, 78-81.

üzerinde durulacak olan, *Cilicia* valisi Appius Claudius Pulcher'in (M.Ö. 53-51) yolsuzluğudur.

İç savaşların sona erdirilmesi ve Roma devletinin yeniden yapılandırılmasıyla yani imparatorluk dönemine geçişle birlikte yolsuzluklar azalmıştır. Ancak Tacitus'dan öğrendiğimize göre, Augustus, Tiberius, Claudius, Nero ve Vespasianus zamanında pek çok vali haraç ve rüşvet suçundan hüküm giymiştir. Bu valiler arasında Iuvenalis'in³ "*Cilicia* Korsanları" olarak adlandırdığı iki *Cilicia* valisi de vardır.

Bu araştırmada amaç; Romalı Yöneticilerin *Cilicia*'daki yolsuzluklarını ve yargılanma süreçlerini ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle, oluşturmuş olduğu hukuk düzeniyle Batı toplumlarında hala etkisi hissedilen Roma devletinin, yolsuzluklarla nasıl başa çıkmaya çalıştığı ve ne ölçüde başarı sağlayabildiğinin anlaşılmasına küçük de olsa katkıda bulunmaktadır.

Öncelikle yolsuzluğun basit bir tanımını yapmak gerekirse; yolsuzluk bir çıkar karşılığında kamu yetkilerinin yasadışı kullanımınıdır. Bir olayın yolsuzluk olarak tanımlanabilmesi için üç temel öğeyi taşıması gerekir. Bunlar; yetki ögesi, yetkinin yasadışı kullanımı ve çıkar ögesidir. Bu bağlamda, bir Roma valisinin yetki ve görevleri ile bu yetkilerin yasadışı kullanımından doğan suçların Roma hukukunda nasıl tanımlanmış olduğu üzerinde kısaca durulması gerekir.

Roma valilerinin yetki ve görevleri

Hem cumhuriyet devrinde hem de imparatorluk devrinde Roma valilerinin *imperium* yetkileri⁴ (yani en yüksek askeri ve sivil emretme yetkisi) vardı. Bu yetkinin sembolik de olsa bir *lex curiata* ile onaylanması gerekiyordu. Valilere bu yetkiler belirli bir süre için ve yalnızca gönderildikleri eyalet sınırları içinde geçerli olmak koşuluyla veriliyordu. Başlangıçta oldukça sınırsız olan bu yetkiler, cumhuriyet döneminin sonlarından itibaren, eyaletlerdeki kötü yönetimi ve yolsuzlukları önlemek amacıyla sınırlandırılmıştır⁵.

³ Sat. VIII, 90-93.

⁴ Ancak *Principatus* döneminde imparator'un elindeki *imperium proconsulare maius* yetkisi, valilerin *imperium*'unun üzerinde idi ve imparatora tüm eyaletlere müdahale hakkı veriyordu. Bk. Mommsen 1887-88, c. II, s. 859; Last 1947, 157.

⁵ Valilerin eyaletlerdeki icraatlarına getirilen ilk genel sınırlandırma M.Ö. 101-100 yılında çıkarılan *Lex Porcia* ile olmuştur. Bu yasaklara daha sonra çıkarılan *leges de repetundae* ile yenileri eklenmiştir. Sınırlandırmalar için bk. Lintott 1993, 44, 100-7.

Bir eyalet valisinin *imperium* yetkisi kapsamında dört önemli görevi vardı:

1. Bunlardan ilki vergiler ve mali işlerle ilgilidir⁶. İmparator'un memuru olarak veya *Senatus*'un mali temsilcisi olarak, vali yerel yetkilileri ve özel vergi toplayıcılarını denetlemek (yönetmek) zorunda idi. Cicero *publicanus*'ların kendi çıkarlarını düşünmesi karşısında valilerin işinin çok zorlaşmasından yakınmaktadır⁷.
2. İkinci görevi baş muhasebeci olmasıydı. Büyük kentlerdeki çeşitli işlerin hesaplarını gözden geçirir ve büyük ölçekli bina projelerini kontrol ederdi⁸.
3. Yukarıdaki mali görevleri dışında, vali eyaletin en yüksek hakimi (yargıç) idi⁹. Ölüm cezalarını yalnızca valiler verebilirdi ve ölüm cezasını gerektiren davalar onun önünde görülürdü. Verdiği kararlardan dolayı temyiz mümkündü, ancak davayı Roma'ya taşımak ve imparatorun huzurunda görülmesini sağlamak çok pahalı idi. Vali yargı merkezlerini dolaşarak bu hizmeti yerine getirirdi¹⁰.
4. Son olarak vali bir orduyu yönetirdi. Önemli eyaletlerde lejyonlar bulunurdu, diğerlerinde ise yalnızca yardımcı kuvvetler bulunurdu. Vali, emrindeki kuvvetleri bölgedeki organize eşkiyalık faaliyetlerini ortadan kaldırmak için kullanma yetkisine sahipti¹¹. Bunun için özel bir izin gerekmiyordu.

Roma hukukuna göre valilerin yetkilerini yasa dışı kullanımından doğan suçlar

Bütün bu görev ve yetkileri göz önünde bulundurulduğunda; bir eyalet valisi Roma hukukuna göre, yolsuzlukla ilgili olarak aşağıdaki suçlardan mahkeme karşısına çıkarılabildi:

⁶ Cumhuriyet dönemi için bk. Arnold 1974, 63.; imparatorluk döneminde tüm eyaletlere yayılan *census* uygulamasıyla birlikte valilerin mali görevlerine bir yenisi eklenmiştir. Bk. Ertekin 2003, 21-22.

⁷ Cic. ad. Q. fr. 1.1.13.

⁸ Bu konuda Plinius'un imparator Traianus'a yazdığı mektuplar bize çok detaylı bilgiler vermektedir. Örneğin, Nicomedia'daki su kemeri inşaatı için bk. Plin. epist. 10. 37-38; Nikaia'daki tiyatro inşaatı için yapılan harcamaların denetimi ve binanın teknik özelliklerinin durumu için bk. epist. 10. 39-40; Apameia'nın hesaplarının gözden geçirilmesi için bk. epist. 10. 47-48.

⁹ Arnold 1974, 59; Lintott 1993, 54.

¹⁰ *Conventus (diocesis)* sistemi Cicero zamanında oldukça gelişmişti. bk. Lintott 1993,54; imparatorluk dönemindeki uygulamalar için bk. Burton 1975; Çapar 1995.

¹¹ Arnold 1974, 59.

a. Vatana ihanet (*crimen maiestatis*)¹²;

Bir eyalet valisinin görevlerini yerine getirirken ihmal ve kusurda bulunması, kendisine verilen yetki ve görevlerin sınırlarını aşması bu kapsamda değerlendirilecek suçlar arasındadır. Örneğin kumandası altındaki askeri kuvvetleri başka bir eyalete sokması, onun yerine başka bir vali tayin olduğu halde eyaleti terk etmemesi ve askeri kumandayı halefine devretmemesi, yetkisi olmadan asker toplaması ve ordu teşkil etmesi, yetki almadan savaş ilan etmesi, yeni vergiler koyması, vergi oranlarını yükseltmesi vb.

Crimen maiestatis suçuna ilişkin ilk yasal düzenleme M.Ö. 103'de çıkarılan *Lex Apulia de maiestate*'dir¹³. Daha sonraki düzenleme M.Ö. 81'de Sulla tarafından yapılmıştır. *Lex Cornelia de maiestate*¹⁴ adlı bu kanuna göre, *crimen maiestatis* için sürgün cezası hatta idam cezası öngörülmekte idi. Ayrıca bu kanunla bu tür suçları cezalandırmak amacıyla *quaestio de maiestate* adlı daimi mahkemeler kurulmuştur. Ayrıca M.Ö. 46'da Caesar tarafından, M.Ö. 8' de ise Augustus tarafından *lex Iulia maiestatis*¹⁵ adlı aynı isimli iki kanun daha çıkarılmıştır.

b. Zimmet, ihtilas (*peculatus*)¹⁶:

Bir eyalet valisinin, eyaletteki devlet gelirlerini veya mülklerini zimmetine geçirmesi *peculatus* suçu kapsamındadır. M.Ö. 59 yılında Caesar tarafından *peculatus* suçuna ilişkin *lex Iulia Peculatus*¹⁷ adlı bir kanun çıkarılmış, bu kanun Iustinianus dönemine kadar yürürlükte kalmıştır.

c. Rüşvet ve haraç (*crimen repetundae*)¹⁸:

Bu kapsamda bir valinin katıldığı mahkemelerde rüşvet alması, bazılarına para karşılığı bir takım imtiyazlar vermesi, muafiyetler sağlaması, özellikle cumhuriyet döneminde *publicanus*'larla işbirliği içine girerek

¹² Vatan hainliği Ulpianus tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “*crimen illud quod adversus Populum Romanum vel adversus securitatem eius committitur.*” Ulpianus (Dig. 48 .4.1.1.); ayrıca *crimen maiestatis* için bk. Mommsen 1899, 537-594; Berger 1953, 453; Umur 1983, 51; Gizewski 1999, 710-712.

¹³ Berger 1953,547.

¹⁴ Berger 1953, 550; Umur 1983, 117, 175.

¹⁵ Berger 1953, 554.

¹⁶ Dig. 48.3.1; Cod. Iust. 9.28; Berger 1953, 623-24; Umur 1983, 154; Völkl 2000, 460-62.

¹⁷ Berger 1953, 555; Umur 1983, 120-1.

¹⁸ Mommsen 1899, 705-732; Simon 2001, 923-24;

fazla vergi toplanmasına yardım etmesi, Romalı tefecilerin yüksek faizlerle eyaletlilere borç vermelerine göz yumması, hatta onlarla işbirliği yapması vb. suçları saymak mümkündür¹⁹.

Crimen repetundae ile ilgili ilk yasal düzenleme MÖ.149 yılında yılında halk *tribunus*'u olan Lucius Calpurnius Piso Frugi'nin çıkarmış olduğu *Lex Calpurnia de Repetundis*'dir²⁰. Yasa kapsamında bu tür suçları işleyenlerin yargılanması için *quaestiones perpetuae de repetundis* adı verilen mahkemeler kuruldu. Bunlar senatörlerden oluşan daimi mahkemelerdi ve *repetundae* davalarına bakmaları için kurulmuştu. Suiistimal neticesinde eyalet halkından alınmış olan malların iadasine yetkili idi. Daimi mahkemeler kurulmadan önce, bu tür suçlar bir meclis veya *recuperetor*'lardan oluşan bir jüri tarafında bir tür sivil dava gibi görülmekte idi²¹.

M.Ö. 123 yılında halk *tribunus*'u Gaius Grachus'un teklifi üzerine çıkarılan *Lex Sempronia de repetundis*²² daha önceki *Lex Calpurnia de peretundis*'de önemli değişiklikler yapmıştır. Önceki kanuna göre, eyaletlerde yolsuzluk yapan valilerin yargılanmasında hakimlik edebilecek kişiler *senatus* sınıfından seçilirken, artık *Senatus* azalarından değil, Atlı Sınıfı'ndan seçilecekti. Çünkü senatörler kendi sınıflarından olan valileri koruma eğiliminde idiler. Bu yasanın önemli bir fragmanı bronz bir levha üzerinde günümüze ulaşmıştır²³. Artık bu yasa tüm senatörler, *ex-magistratus*'lar veya onların yakınları için geçerli idi. Ancak *equites* bu yasaya tabi değildi. Dava *praetor*'a suç duyurusu yapılmasıyla başlamış oluyordu. Suçlamalar herkese açıktı. Roma vatandaşı olmayanlar da suçlamada bulunabilirlerdi. Senatoyla hiç bağlantısı olmayan 50 tane güçlü mahkeme kurulmuştu. Ceza; rüşvet, haraç veya başka yollarla alınan malın iki katını ödemeyi gerektiriyordu. Eğer davacı kazanırsa ödülü Roma vatandaşı olmaktı. Ancak bu yasa Roma asil sınıfı tarafından tahmin edileceği üzere hiç de hoş karşılanmamıştır.

¹⁹ Dig. 48.11.6-7; Brunt 1961, 191

²⁰ Yasayla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Cic. ad. Brut. 27; Verr. III, 84; IV, 25; off. II, 21; Ferguson 1911; Mommsen 1899, 708; Berger 1953, 219, 663; Richardson 1987; Alexander 1993; Lintott 1993, 99.

²¹ Liv. 43.2

²² Yasayla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Berger, 1953, "Equites", s. 455; Mattingly 1970; Sherwin-White 1972; Sherwin-White 1982; Umur 1983, 124.

²³ CIL I² 583; ancak *Tabula Bembina* adı verilen bu levhadaki fragmanların hangi *repetundae* kanunlarına ait olduğu konusu tartışmalıdır. Lintott (1993, 100) Mommsen'in düşüncesini benimseyerek bu kanunların C. Grachus'a ait olduğunu kabul etmektedir. Mattingly (1969, 129-43) ise, söz konusu metnin Servilius Glaucia tarafından çıkarılmış olan *lex Servilia*'ya ait olduğunu savunmaktadır. Ancak bu sav daha sonra Sherwin-White (1972) tarafından çürütülmüştür.

Gracchus kanunlarıyla jürinin atlı sınıfından oluşturulması bundan sonraki süreçte önemli tartışmalara neden olmuştur. M.Ö. 1 yy. sonlarında iki *repetundae* yasası daha çıkarılmıştır²⁴. Bunlardan ilki M.Ö. 106 yılı *consul*'u Q.Servilius Caepio'nun *optimates* lehine çıkardığı kanun, diğeri ise M.Ö. 104 veya 101 yılı halk *tribunus*'u olan C. Servilius Glaucia'nın *populares* lehine çıkarmış olduğu *lex Servilia de repetundis*'dir. Caepio kanuna göre jüri hem atlı hem de senato mensubu üyelerden oluşacaktı. Bunun dışında her iki kanun da mahkeme prosedürlerinde değişiklikler öngörmekte idi.

Cumhuriyet döneminde *repetundae* suçuna ilişkin son düzenleme Caesar'ın M.Ö. 59 yılında çıkarmış olduğu *lex Iulia de repetundis*'dir²⁵. *Lex Iulia de repetundis*, *Senatus* kararlarıyla, imparator emirnameleriyle ve uygulamadaki yorumlarla modifiye edilerek Iustinianus zamanının sonlarına kadar imparatorluk dönemi kanunlarının temelini oluşturmuştur²⁶. Bu yasa eyaletlerde görev yapan *magistratus*ların davranışlarına ilişkin çok sayıda hükmü kapsamakta idi. Cicero'ya göre 101 bölümden²⁷ oluşmakta idi ve yasalar oldukça mükemmeldi²⁸. Bu yasayla artık suç devleti ilgilen-diriyordu. Sempronius kanununda olduğu gibi, kurbanın kaybettiklerinin telafisi üzerine kurulmamıştı. Valilere karşı yapılacak şikayetler doğrudan doğruya Senato tarafından kabul edilecekti. Cezalar da ağırlaştırılmıştı. Para cezası dört katına çıkarılmış, ağır hallerde sürgün de öngörülmüştü. Rüşvet alan Senato üyesi ise Senato'dan ihraç edilirdi. Hatta bazı durumlarda idam cezası bile öngörülmekte idi²⁹.

Cumhuriyet döneminde çıkarılan *repetundae* kanunları yalnızca *Senatus* sınıfı kökenli *magistratus*'ların ve diğer senatörlerin ve onların resmi işlerle uğraşan oğullarının³⁰ cezalandırılmasını kapsıyordu. Yasa atlı sınıf kökenli memurları kapsamıyordu³¹. Ancak o dönemde *equites*'in devlet yönetiminde çok önemli mevkileri işgal etmedikleri düşünülürse, bunun çok da önemli bir eksiklik olmadığı anlaşılır³².

²⁴ Lintott 1993, 102-3.

²⁵ Cic. Vat. 29; Rab. Post. 8; Berger 1953, 555. Kanunun tarihine ilişkin tartışmalar için bk. Oost 1956.

²⁶ Inst. 4, 18, 11.; Dig. 48, 11; Cod. Iust. 9, 27.

²⁷ Ad. Fam. 8.8.3;

²⁸ Sest. 135; Pis. 37

²⁹ Lintott 1993, 106.

³⁰ Detaylar için bk. Mommsen 1899, 710-2.

³¹ Cic. Rab. Post. 13; M.ö 55'de yasanın atlıları da kapsamayı yönünde boşuna bir girişim olmuştur.

³² Brunt 1961, 190.

Augustus'un M.Ö. 4 yılında çıkarmış olduğu *Senatus consultum Calvisianum de repetundis pecuniis*³³ ile birlikte tekrar eskiye dönülmüş, yani davalar kurbanların kaybettiklerini basitçe geri almasına dayandırılmıştır.

Cilicia'dan üç yolsuzluk örneği

Cumhuriyet ve Principatus döneminde görev yapmış olan yaklaşık 55 *Cilicia* valisi bilinmektedir³⁴. Ancak kaynaklarda bunlardan yalnızca üçünün yolsuzluk suçuyla mahkemeye çıkarıldıkları yer almaktadır. İlki, Mö. 53-51 yılları arasında *Cilicia*'yı yönetmiş olan Appius Claudius Pulcher'dir. İkincisi M.S. 57' en önce Suriye valisinin *Cilicia* Pedias'daki

³³ FIRA I, s. 609

³⁴ Cumhuriyet devri *Cilicia* valileri:

Mitford 1980, 1235 n. 26; Magie 1950, 1166 n. 16:	7. T. Ampius Balbus	M.Ö. 57-56
1. Cn. Cornelius Dolabella	M.Ö. 80-79	8. P. Cornelius Lentulus Spinther M.Ö. 56-53
2. P. Servilius Vatia Isauricus	M.Ö. 78-74	9. Appius Claudius Pulcher
3. L. Octavius	M.Ö. 74.	M.Ö. 53-51
4. L. Lucinius Lucullus	M.Ö. 74-67	M.Ö. 51-50
5. Q. Marcius Rex	M.Ö. 67-66	M.Ö. 50-67
Mitford 1980, 1238-9, n. 37; Magie 1950, 1595:	11. Q. Marcius Philippus?	M.Ö. 47-46
6. C. Pompeius Magnus	M.Ö. 66-63	12. Q. Cornificius
Bilinmeyen	M.Ö. 63-57	13. L. Volcatius Tullus
		14. Q. Marcius Crispus
		M.Ö. 45-44
		M.Ö. 44.

M.S. 72'de Vespasianus tarafından *Cilicia* eyaletinin yeniden organize edilmesinden sonraki *Cilicia* valileri için bk. Remy 1989, eserde yer alan valilere ilişkin numaralar aşağıda parantez içinde verilmiştir.

Senatus sınıfı kökenli <i>Cilicia</i> imparator legatları:	
1. P. Nonius Asprenas Caesius Cassianus (n. 298)	72/73-73/74
2. Septimius (n. 299)	74/75- 75/76?
3. L. Octavius Memor (n.300)	76/77-77/78
4. Ti. Iulius Celsus Polemaenianus (n. 24)	88/89-90/91 ?
5. Q. Gellius Longus (n. 301)	91/92-93/94
6. M. Pompeius Macrinus (n.67)	110/111- 112/113
7. T. Caestrius Tiro (n. 68)	113/114-115/116?
8. C. Bruttius Presens L. Fulvius Rusticus (n. 166)	116/117-117/118
9. Iu(lius) Castus ? veya Iul(ius) Gallus? (n. 302)	118/119- 119/120 veya 120/121
10. T. Vibius Varus (n. 303)	130/131-132/133?
11. P. Pactumeius Clemens (n. 304)	136/137-138/139?
12. A. Claudius Chrax (n. 305)	144/146-145/6 veya 146/7
13. C. Etrilius Regillus Laberius Priscus (n.306)	147/148-148/149
14. P. Cassius Dexter Augus[танus Alpin]us Bellicius Sollers Metilius [- -]us Rutilianus (n.307)	149/150-150/151
15. İsmi bilinmiyor (n. 38)	167/168-168/69
16. L. Saevinius Proculus (n.120)	174/175-176/177
17. [- -]isus (?) Claudius Silius Q. Plautius Haterianus (n. 308)	177/178-179/180

18. M. (?) Claudius Cassius Apronianus (n. 264)	180/181- 182/183
19. Q. Venidius Rufus Marius Maximus L. Calvinianus (n. 309)	194/195-195/196
20. M. (?) Antonius Balbus (n. 310)	ca. 198-200
21. Flavius Ulpianus (n.311)	ca. 202
22. Antonius [- -]ilius (n.312)	198 ve 209
23. İsmi bilinmiyor (n. 313)	198 veya 211
24. Flavius Iulianus (n. 314)	ca. 215/216-217/218
25. Ostor[us ?] (n. 315)	Severus Alexander
26. M. Domitius Valerianus	Severus Alexander veya Maximianianus
27. L. Sergius Zeno (n.315 bis)	III. Gordianus
28. C. Mevius Donatus Iulianus (n.316)	III.yy.'in ilk yarısı
29. Petronius Faustinus (n.317)	?
Athı sınıf mensubu valiler	
30. Caecilius Arellianus (n.324)	Caracalla- Philippus
31. A. Voconius Zeno (n.325)	Gallienus
Valiliği kesin olmayanlar	
32. 318 ismi bilinmiyor (n.318)	
33. 319 C. Iulius Plancius Varus Cornutus (n. 319)	
34. Rutilianus (n. 320)	
35. [- -] Amyntas (n. 321)	

legatı olarak³⁵ görev yapmış olan Cossutianus Capito'dur. Üçüncüsü, Iuvenalis'de³⁶ Numitor veya Tutor olarak adı geçen ancak Helmut Castritius³⁷ tarafından *Cilicia* valisi L. Octavius Memor olarak tanımlanan kişidir. Söz konusu üç *Cilicia* yöneticisi ve eyaletteki yolsuzlukları aşağıda sırasıyla ele alınacaktır.

Appius Claudius Pulcher³⁸ ve *Cilicia*'daki yolsuzlukları (M.Ö. 53-51)

Appius Claudius Pulcher, Roma'nın ünlü patrici ailelerinden biri olan Claudius'lardan gelmektedir³⁹. Ailenin Roma devlet yönetiminde bilinen ilk üyesi, MÖ 307 *consul*'ü Ap. Claudius Caecus'dur. Burada ele alınan *Cilicia* valisi Appius, kendisiyle aynı ismi taşıyan 79 yılı *consul*'ü Appius Claudius Pulcher'in⁴⁰ büyük oğludur. Erkek kardeşlerinden C. Claudius Pulcher M.Ö. 56 yılında praetor olmuş, P. Clodius Pulcher⁴¹ ise M.Ö. 58 yılında halk *tribunus*'u olarak görev yapmıştır⁴². Ayrıca Appius'un üç kızkardeşi vardı. Bunlardan biri M.Ö. 68 yılı *consul*'ü Q. Marcius Rex ile, ikincisi 60 yılı *consul*'ü Q. Metellus Celer ile, en küçük kız kardeşi ise M.Ö. 74 yılı *consul*'ü L. Licinius Lucullus ile evlenmiştir⁴³.

Mö.72-70 yılları arasında *Senatus* partisi mensubu kayınbiraderi L. Licinius Lucullus'un idaresi altında Doğu'da askeri tribünus olarak görev yapmıştır⁴⁴. M.Ö. 57 yılında *praetor* olmuş, M.Ö. 56-55 yılları arasında Sardinia eyaletini yönetmiştir⁴⁵. M.Ö. 54 yılında *consul* olmuş, ortağı L. Domitius Ahenobarbus ile birlikte 53 yılı *consul*'leri olan C. Memmius ve Cn. Domitius Calvinus'un hileli bir biçimde seçimleri kazanması için yardımında bulunmuştur⁴⁶. M.Ö. 53-51 yılları arasında *Cilicia* eyaletini yönetmiştir. Bu görevden döndükten sonra P. Cornelius Dolabella tarafından *Cilicia*'da görevini kötüye kullandığı iddiasıyla hakkında *maiestas*

³⁵ Söz konusu tarihte *Cilicia* bağımsız bir eyalet değildi. Bk. Bickermen 1947, 358.

³⁶ Sat. VIII, 90-93.

³⁷ Castritius 1971, 80-82.

³⁸ Broughton 1951-52, c.2, 261,276; Will 1997a, 11.

³⁹ Ailenin soy ağacı için bk. Mason 1972, s. 130.

⁴⁰ Broughton 1951-52, c.2, 82,89; Elvers 1997,11.

⁴¹ Will 1997b, 37-39.

⁴² Syme 1939, 20.

⁴³ Plut. Luc. 34; Cic., Pro Mil. 73.

⁴⁴ Plut. Luc. 19;21;23; McGing 1984,13.

⁴⁵ Plut. Caes. 21.

⁴⁶ Cic. Att. 4.17.2.

suçundan dava açılmıştır. Ayrıca *censor*'luk adaylığıyla bağlantılı olarak *ambitus* ⁴⁷suçundan da dava açılmıştır. Fakat damadı Brutus, yakın dostu Pompeius ve aynı grupta yer alan diğer senatörlerden destek görmüş, her iki suçtan da aklanarak M.Ö. 50 yılında L. Calpurnius Piso ile birlikte *censor* seçilmiştir, bu görevde çok acımasız olmuştur⁴⁸. *Censor*'luk görevinden sonra Pompeius taraftarı olarak Yunanistan'a gitmiş, Delfoi kahinine bu mücadeleyi kimin kazanacağını danışmıştır⁴⁹. Ancak Pharsalus savaşının sonucunu göremeden Euboia'da hastalanarak M.Ö. 48 yılında ölmüştür⁵⁰.

Appius Claudius'un *Cilicia*'daki kötü yönetimine ilişkin bilgilerimiz tamamen Cicero'nun mektuplarına dayanmaktadır. Cicero'nun Appius'a karşı pek de iyi fikirler beslemediği bilinmektedir. D. Magie'nin de belirttiği gibi⁵¹, Cicero'nun Appius'a ilişkin söylediklerini değerlendirirken, bu özel durumun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu nedenle Appius'un *Cilicia*'daki yolsuzluklarına değinmeden önce Cicero ve Appius Claudius arasındaki ilişki üzerinde kısaca durmak yerinde olacaktır.

Cicero ve Appius Claudius Pulcher ilişkilerine ilişkin en önemli çalışma L.A. Constans tarafından kaleme alınan "Un Correspondant de Ciceron, Ap. Claudius Pulcher" (Paris 1921) adlı monografidir⁵². Constans bu çalışmada, Roma aristokrasinin sıradan bir üyesini ele almaktadır. Appius'un kardeşi P. Clodius Pulcher M.Ö. 58'deki halk *tribunus*'luğu sırasında, Caesar'ın da isteği üzerine bir Roma vatandaşını yargılamadan idama gönderenlerin sürgüne gönderilmesine ilişkin bir yasa çıkarmıştır⁵³. Yasanın kendisi için çıkarıldığını anlayan Cicero Roma'da destek bulamayınca, kararı beklemeden kendisi Roma'yı terk etmiştir. 23 Mayıs 58'de Atina'ya gelmiştir. Onun İtalya'dan ayrılmasından sonra malları ve villaları Clodius taraftarları tarafından yağmalanmıştır. 5 Ağustos 57'de Cicero sürgünden dönmüştür. Ancak Appius kardeşini destekleyerek, Cicero'nun geri dönüşünü

⁴⁷ Latince *ambitus* suçu, yüksek bir memuriyete seçilmek için rüşvet vermek veya başka şekillerde seçimlere hile karıştırmak anlamına gelmektedir. A. Lintott, "Electoral bribery in the Roman Republic" (1990) adlı makalesinde söz konusu suçu hem politik hem de yasal açıdan ele almaktadır.

⁴⁸ Cass. Dio, 40.63.4.

⁴⁹ Appius Claudius Pulcher'in Yunanistan'daki faaliyetleri ve ölümüne ilişkin ayrıntılı açıklamalar için bk. Mason 1972, 128-140; Makowski 1977, 193-202.

⁵⁰ Val. Max. 1. 8. 10 ;

⁵¹ Magie 1950, 1248, dn. 34

⁵² Esere ilişkin eleştiriler için bk.Collingwood 1921, 284-285; Frank 1922, 185-186; Poteat 1925, 366-367.

⁵³ *Lex de capite civis romanis (Lex de exilio Ciceronis)* bk. Will 1997b, 38.

engellemeye çalışmıştır⁵⁴. Bu olay Appius ve Cicero'nun arasını açmıştır. Appius'un 54 yılındaki *consul*'lüğü sırasında, Cicero ve Appius'un araları tekrar düzelmiştir. Bunda Pompeius'la olan ortak arkadaşlıklarının etkili olduğu düşünülmektedir⁵⁵. Ancak Appius *Cilicia*'da iken, kardeşi Clodius M.Ö. 52'de Milo tarafından öldürtülmüştür. Bu olaydan sonra Cicero'nun Milo'nun avukatlığını üstlenmesi Appius ve Cicero arasındaki ilişkileri tekrar gergin hale getirmiştir. Görüldüğü gibi siyasal anlamda aynı tarafta yer alan Appius ve Cicero arasında ailevi nedenlerden dolayı bir gerginlik oluşmuştur. Bu nedenle Cicero'nun Appius'la ilgili yakınmalarında biraz duygusal davranmış olabileceğinin göz ardı edilmemesi gerekir.

Cicero'dan öğrendiğimize göre Appius Claudius *Cilicia* valiliği sırasında aşağıdaki suçları işlemiştir:

1. Ağır vergiler ve vergide usulsüzlük

Appius Claudius'un *Cilicia*'daki kötü yönetimine ilişkin şikayetlerin başında vergiyle ilgili olanları gelmektedir. Bu konudaki temel kaynağımızı ise Cicero'nun dostu Atticus'a yazdığı mektuplar oluşturmaktadır. Cicero Appius'dan önce M.Ö. 56-53 yılları arasında *Cilicia*'yı yönetmiş olan P. Cornelius Lentulus Spinther'den bahsederken, Cornelius'un üç yıllık *Cilicia* valiliği esnasında hiçbir maddi kazanç elde etmediğini, hatta *Cilicia*'dan fakir bir adam olarak döndüğünü belirtmektedir⁵⁶. Onun *Cilicia*'dan askeri başarılarla döndüğünü, bu yüzden kendisine *imperator* unvanının verildiğini ve adına zafer alayı düzenlendiğini belirtmektedir. Diğer taraftan Cicero M.Ö. 51 yılında vali olarak *Cilicia*'ya ulaştığında gördüğü ekonomik çöküntünün tüm sorumluluğunu, kendisinden önce M.Ö. 53-51 yılları arasında eyaleti yönetmiş olan Appius Claudius'a yüklemektedir.

Cicero M.Ö. 51'de eyalete vardığında eyalet kentlerini perişan bulmuştur. Latince *venditio tributorum* olarak adlandırılan ve *publicanus*'lar tarafından toplanan vergiyi ödemek için herkes malını mülkünü satmak zorunda kalmıştır⁵⁷. Yeni konan bu özel bir verginin halkı iyice zor duruma düşürdüğünü dile getirmektedir⁵⁸. Valilerin vergi koyma ve mevcut vergi

⁵⁴ Poteat 1925, 367.

⁵⁵ Poteat 1925, 367.

⁵⁶ Cic. ad. Att. 6.1.23.

⁵⁷ Lintott 1993, 77; Özbayoğlu 1998,132.

⁵⁸ Ad. Att. 5.15.2; 6,2,5; ad. Fam. 3. 8.5.; Özbayoğlu 1998, 132, n.7.

oranlarını artırma gibi yetkileri yoktur⁵⁹. Bir valinin yetkisinin dışına çıkarak böyle bir şey yapması, *Senatus*'un yetki alanına girmesine ve *maiestas* suçundan yargılanmasına zemin oluşturmaktadır.

2. Eyaletlilerden aşırı talepte bulunma

M.Ö. 59 yılında çıkarılan *Iulia* kanunları valilerin eyaletteki hesaplarını yayınlamalarını gerekli kılıyor ve onların bireysel gereksinimleri için ot, odun ve tuz taleplerine sınırlandırmalar getiriyordu⁶⁰. Ayrıca kanun *Senatus* kökenli memurlara her türlü zenginleşme yolunu yasaklıyordu. Daha önceki Sulla kanunları da valilerin görevli oldukları eyaletlerde borç vermelerini yasaklanmıştı⁶¹. Ayrıca yenisiyle değiştirmek dışında köle alımı da yapamazlardı⁶². Buna rağmen Appius hem kendisi hem de çevresi için çok aşırı taleplerde bulunmuş yani yürürlükteki *Julia* yasasına muhalefet etmişti. Cicero bu durumu “bazı vahşi hayvanların vahşeti” olarak tanımlamaktadır⁶³.

3. Onurlandırma konusunda baskı

Cumhuriyet döneminde sık sık eyaletliler vali henüz görevde iken onu onurlandırmak amacıyla oylamalar yapıyorlardı. Appius Claudius gibi, açık gözlü suçlular, yetkisini kullanarak soyduğu insanlara zorla kendisini onurlandırmaları konusunda baskı yapardı⁶⁴.

M.S. 11 yılında Augustus eyaletlilere valinin görev başında iken veya görevin üzerinden 60 gün geçmeden onurlandırılmasını yasaklamıştır. Dio bu tür övgüler (*laudationes*) elde ederek, bazı valileri büyük hatalarını kapatma fırsatı elde ettiklerinden dolayı eleştirmektedir⁶⁵. Appius'un onurlandırılması, yürürlükteki *lex Iulia*'ya aykırı değildi. Ancak bunu baskı yoluyla elde etmiş olması suç unsuru teşkil edebilirdi.

⁵⁹ Abbott 1963, 234-35; Liv. 23.31.1; Cic. de Off. 3.87.

⁶⁰ Broughton 1975, 575.

⁶¹ Verr. II. 3. 169; Sonraki kanunun hazırlanması için bk. Dig. 22.1.33-34. M.S. 408'de modifiye edilmiştir bk.Cod. Iust. 4. 2.16.

⁶² Verr. II. 4. 9-11: başka yasaklardan da bahsediyor.

⁶³ Ad. Att. 5.16.2 ve 6.1.2; ayrıca bk. 5.15.2. ve 5.17.'de Appius'un mahkeme yönetmesinden bahsediliyor.

⁶⁴ Fam. 3.10.6; Brunt 1961, 215.

⁶⁵ Dio Cass. 46.25.6; *laudationes* için daha sonra getirilen sınırlandırmalar için bk.Tac. ann. XV. 20-22 (M.S. 62)

3. Roma'ya elçi gönderme

Ancak kentlerin yüklü miktarda paralar harcayarak Roma'ya elçiler göndermesi Sulla'nın diktatörlüğü sırasında çıkarmış olduğu *Lex Cornelia*'ya, özellikle *crimen maiestatis* 'le ilgili yasaya aykırı idi⁶⁶. Eğer bir vali kötü yönetimi nedeniyle aleyhinde dava açılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırsa, bu elçilerin vali lehine olabilecek şahitlikleri kendisine yönelik suçlamaların çürütülmesine yardım edebilirdi⁶⁷. Yine Cicero'dan öğrendiğimize göre Appius böyle bir eylemde de bulunmuştu⁶⁸. Hatta bu işin masraflarını karşılamak için bir tür kişisel vergi (kelle vergisi) olan 'ἐπικεφάλαια' adlı bir vergi koymuştur⁶⁹. Bu durumda hem yeni bir vergi koyarak yetkilerini aşmış, hem de usulsüz yollardan elde ettiği bu parayı valiler için yasaklanmış olan Roma'ya elçi gönderme işinde kullanmıştır. Böylece hem *maiestas* hem de *repetundae* kanunlarına aykırı fiillerde bulunmuştur.

4. Haraç alma

Bazı varlıklı kentleri Romalı askerlerin kışlık bakımından muaf tutma karşılığında⁷⁰ bunlardan yüklü miktarda haraç almıştır. Bazı Kıbrıs kentleri bu tür bir imtiyaz için 200 talent para ödemişlerdir. Salamisli ise Appius'a ödemeyi adet haline getirdikleri 106 talent'i Cicero'ya ödemeye kalkmışlar, ancak Cicero bunu reddetmiştir⁷¹.

5. Tefecilerle işbirliği

Yine Cicero'dan öğrendiğimize göre, Appius görevi esnasında, Kıbrıs'ın Salamis kentine yasal faizin(%12) üzerinde (%48) yüksek faizle borç para veren Brutus'un alacağını tahsil etmek için, *proconsul*'luk yetkisini kullanarak (yetkinin kötüye kullanımı) borçlarını ödeyemeyecek duruma düşmüş olan Salamisli üzerine Roma askerlerini göndermiş, çıkan çatışmada kent beş meclis üyesi ölmüştür⁷².

⁶⁶ Ad. fam 3.8.2-3; 10.6.

⁶⁷ Magie 1950, 388.

⁶⁸ Cic. ad. Att. 5.16.2; ad. fam. 3.8.3-5; 15.4.2.; Lintott 1993, 77;

⁶⁹ Lintott 1993, 78; Söz konusu vergiyle ilgili açıklama için bk. Özbayoğlu 1998, 132 dn.6.

⁷⁰ Arnold 1974, 59.

⁷¹ Epist. ad. Att. 5. 21.

⁷² Özbayoğlu 1998, 135; Will 1999, 60.

Appius Roma'ya döndüğünde Cicero'nun damadı Publius Cornelius Dolabella (*accusator*) tarafından hakkında vatan hainliği suçundan dava açılmıştır. Ayrıca M.Ö. 50 yılı *ensor* adaylığı sırasındaki tutumu nedeniyle hakkında *ambitus* (seçimlere hile karıştırmak) suçundan bir başka dava açılmıştır. Ancak damadı Marcus Junius Brutus⁷³ ve Gnaeus Pompeius Magnus'un⁷⁴ desteğiyle tüm bu suçlardan aklanarak, aynı yıl *ensor* seçilmeyi başarmıştır.

Capito ve Numitor

Cilicia'daki diğer yolsuzlukların kahramanlarına gelince; Iuvenalis eyalet yönetimine ilişkin 8. yergisinde Capito ve Numitor (veya Tutor) adlı iki *Cilicia* valisine şu şekilde yer vermektedir:

Özen göster yasaların gerektirdiğine, curia'nın buyruklarını dikkate al,
Dikkat göster kaç onur unvanının iyi yöneticileri beklediğini,
Senato tarafından suçlu bulunup, haktanır bir şimşekle
Capito'nun ve Numitor'un, şu *Cilicia*'lı korsanların
Nasıl mahkum edildiğine. Ama neye yaradı bu mahkumiyet ?

Iuvenalis, Saturae, VIII, 90-93 (Çev. Ç. Dürüşken)

Cossutianus Capito⁷⁵

Yukarıda Iuvenalis'in yergisinde adı geçen Capito ile Tacitus'un *Annales*'de bahsettiği *Cilicia* lılar tarafından suçlanıp, *repetundae* suçundan dolayı mahkum edilen ve senatodan atılan Cossutianus Capito'nun aynı kişi olduğu açıktır. Ancak Numitor (bazı versiyonlarında Tutor) olarak geçen *Cilicia* valisinin kim olduğu, aşağıda da değinileceği gibi tartışmalıdır.

Tacitus Cossutianus Capito'dan ilk kez M.S. 47 olaylarını anlatırken bahsetmektedir⁷⁶. Bu tarihte *Senatus*'da avukatlık ücretleriyle ilgili bir tartışma yaşanmaktadır. Anlaşıldığı kadarıyla dönemin ünlü avukatlarından biri olan Cossutianus Capito da bu tarihte *Senatus* üyesidir. Ancak Tacitus Capito'nun senatörlük kariyerine ilişkin bilgi vermemektedir. Tartışmanın

⁷³ Brutus M.Ö. 54 yılında Appius Claudius Pulcher'in kızı Claudia ile evlenmiştir. Kaynak ve literatür için bk. Will 1999, 60-61.

⁷⁴ Will 2001, 99-107.

⁷⁵ PIR² C 1543; Hanslik 1964, 1327; Eck 1997, 214.

⁷⁶ Ann.11,5-7

konusu rüşvetçiliği ve aldığı yüksek avukatlık ücretleriyle ün yapmış, hatta daha önce bu nedenlerle sürgüne gönderilmiş olan Suillius'dur⁷⁷. Suillius atlı sınıf mensubu Samirus adlı bir kişinin davasına bakmak için 400.000 sestertius avukatlık ücreti almış, ancak karşı tarafla anlaşmıştır. Bunu duyan Samirus intihar etmiştir. Bu olay üzerine Senatörlerin büyük bir kısmı M.Ö. 204'de çıkarılmış olan ancak Augustus tarafından M.S. 17'de yenilenmiş olan *lex Cincia*'yı yeniden gündeme getirmek istemişlerdir. Bu yasaya göre, davaya bakan avukatların hizmetlerine karşılık ücret ve armağan almaları yasaktı. Uzun tartışmalardan sonra Claudius kendisiyle konuşmaya gelen avukatları dinleyerek, üst sınırı 10.000 *sestertius* olan yasal bir avukatlık ücreti belirlemiştir. Bundan fazla ücret alanların *repetundae* kanununa muhalefetten yani rüşvet suçuyla yargılanacağı belirtilmiştir. Bunun üzerine Capito da cezalandırılacağını anladığı için Suillius'la birlikte imparator Claudius'dan eski suçlarından dolayı af dilemiştir. Öyle anlaşılıyor ki Capito da rüşvet ve yüksek ücret konusunda Suillius'dan pek de geri kalmamıştır. Bu şekilde Cossutianus Capito *repetundae* suçundan dolayı yargılanmaktan kurtulmuştur.

Ancak Tacitus 57 yılı olaylarını anlatırken Cossutianus Capito'nun *Cilicia*'lılar⁷⁸ tarafından yaptığı kötü işlerden dolayı suçlandığı ve *repetundae* yasası gereği mahkum edildiğinden bahsetmektedir⁷⁹. Bu davadaki *accusator* ise, Nero'nun muhaliflerinden olan P. Clodius Thrasae Paetus'dur⁸⁰. Paetus *Cilicia*'dan gelen heyetle işbirliği yaparak siyasal anlamda rakip olarak gördüğü Capito'nun mahkum edilmesi için büyük bir çaba harcamıştır⁸¹. Muhtemelen 57-62 yılları arasında Capito sürgüne gönderilmiştir. Ancak 62 yılında Nero'nun *praetor praefectus*'u olan, kayınpederi Ofonius Tigellinus'un⁸² aracılığıyla imparator tarafından affedilmiş ve tekrar *Senatus*'a alınmıştır⁸³ Capito bundan sonraki dönemde Therasae Paetus'a karşı büyük bir kin duymuş hatta onun vatan hainliği suçundan yargılanarak, Nero tarafından idama mahkum edilmesinde büyük bir rol oynamıştır⁸⁴.

⁷⁷ Tacitus, Tiberius zamanında (M.S. 25) adli kararlardaki yolsuzlukları nedeniyle Publius Suillius Rufus ve Firmius Catus'un cezalandırıldığından bahsetmektedir (Ann. 4, 30-31).

⁷⁸ Bickerman 1947, 358, no. 31

⁷⁹ Tac. Ann. 13,33: "...sed pervicaci accusatione conflictatus postremo defensionem omisit ac lege repetundarum damnatus est"

⁸⁰ PIR² C 1187; Eck 1997b, 41-42.

⁸¹ Tac. Ann. 16.21

⁸² PIR² O 91; Eck 2000, 1120. .

⁸³ Tac. ann. 14.48.

⁸⁴ Tac. ann. 16.21.

Numitor= L. Octavius Memor⁸⁵ (M.S. 76/77-77/78)

Juvenalis’de Capito olarak geçen *Cilicia* yöneticisinin *Senator Cossutianus* Capito ile aynı kişi olduğu ve *repetundae* suçundan hüküm giydiği yukarıda bahsedildiği gibi Tacitus tarafından da doğrulanmaktadır. Ancak Juvenalis’in *Cilicia* korsanı olarak adlandırdığı Numitor’un kimliğine ve yapmış olduğu yolsuzluklara ilişkin başka bir kaynak mevcut değildir. Ancak Helmut Castritius onu M.S. 76/77-77/78 yılları arasında *Cilicia*’da imparator legatı olarak (*legatus Augusti pro praetore*) görev yapmış olan L. Octavius Memor’la özdeşleştirmektedir⁸⁶.

L. Octavius Memor *Cilicia* valiliği sırasında, Vespasianus ve iki oğlu adına Silifke’deki taş köprüyü yaptırmıştır. Köprünün yapımına ilişkin yazıtta⁸⁷, *consul designatus* olarak adı geçmektedir. Ancak görevi fiilen yerine getirdiğine ilişkin bilgi bulunmamaktadır⁸⁸. Bu noktadan hareket eden Castritius, Memor’un *Cilicia* valiliğinden dönüşte *repetundae* suçundan yargılanarak *Senatus*’dan atılmış olabileceğini, dolayısıyla Juvenalis’de geçen Numitor ile aynı kişi olma ihtimalinin çok yüksek olduğunu ileri sürmektedir⁸⁹.

Juvenalis’deki Numitor’u vali L. Octavius Memor’la özdeşleştirsek de özdeşleştirmesek de, öyle anlaşılıyor ki; Capito örneğinde olduğu gibi, bir başka *Cilicia* valisi daha *Senatus* tarafından yargılanmış, mahkum edilmiş ve senatodan atılmış, ancak ailevi ve siyasi bağlantıları nedeniyle yeniden eski konumunu elde etmiştir.

Değerlendirme

Bilinen eyalet valileri içinde yolsuzluk skandalına adı karışanların sayısı son derece azdır. Yukarıda da değinildiği gibi *Cilicia*’da Cornelius Doleballa’dan Gallienus dönemine kadar olan süreçte yaklaşık 55 valinin

⁸⁵ PIR² O 49; Hoffmann 1937, 1851; Rémy 1989, no. 300.

⁸⁶ Castritius 1971, 80-82.

⁸⁷ MAMA III, s.6 = Hagel – Tomaschitz, Repertorium, s. 357 nr. 54

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Οὐεσπασιανός / Σεβαστὸς, Πατὴρ πατριδός, ὕπατος τὸ η', / Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Σεβαστοῦ υἱός, / ὕπατος τὸ [ς'], τειμηταί, / [τ]ὴν γέφυραν κατεσκεύασαν ἐκ δημοσίων, διὰ / Λ. Ὀκταοῦίου Μέμορος, πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου / ὑπάτου ἀποδεδειγμένου.

⁸⁸ Degrassi 1957, 23’de fiili *consul*’lüğü için 78 veya 79 öneriliyor. Ancak bizzat görevi icra ettiğine dair kaynak bulunmamaktadır.

⁸⁹ Castritius 1971, 82.

ismi bilinmektedir⁹⁰. Bunlardan yalnızca üç tanesinin yolsuzluk nedeniyle yargılandığı tespit edilebilmektedir. Gerek cumhuriyet gerekse imparatorluk dönemi yazarları eyaletlerin sömürüldüğünden, kötü yönetildiğinden sık sık şikayet ettikleri halde, diğer eyaletlerdeki bilinen valiler içinde yolsuzluk skandalına adı karışanların sayısı *Cilicia* örneğinden çok da farklı değildir. Bu durumu şu şekilde açıklamak mümkündür:

1. Yolsuzluğun doğasından kaynaklanan nedenler

Yolsuzluk kapsamındaki suçlar gizli işlendiğinden bugün bile belgele-nip ortaya çıkarılması son derece zordur. Günümüzden yaklaşık iki bin yıl önceki bir topluma ilişkin olguların tespiti ise çok çok daha zordur.

2. Konuya ilişkin kaynakların yetersizliği

Roma devletine ilişkin yolsuzlukların belgelenmesi konusunda temel kaynağımızı edebi ve hukuki metinler oluşturmaktadır. Ancak eserlerin-de bu konulara değinen antik yazarlar ise son derece azdır. Cumhuriyet dönemi için Cicero, imparatorluk dönemi için ise Tacitus, Plinius ve Iuvenalis'in eserleri temel kaynakları oluşturmaktadır. Hukuk metinleri ise daha ziyade yasaları içermekte olduğundan, ancak bazı durumlarda isim vermektedir. Roma devlet yapısının çözümlenmesinde en önemli kaynak grubunu oluşturan yazıtlar ise bu konuda son derece sessizdir. Hatta kimi zaman edebi kaynaklarla çelişkilidir. Antik yazarlar tarafından yolsuzluk yaptığı belirtilen pek çok valiye ilişkin onur yazıtları bulunmaktadır.

3. Yolsuzlukların mahkemeye yansıtılması konusundaki engeller

Valiler kendilerini itham edecek olan eyalet meclisleri üzerinde çeşitli yollarla baskı oluşturuyorlardı. Bunu özellikle gerek kentler arasındaki, gerekse kentlerin içindeki hizipleşmelerde taraf tutarak yapıyorlardı⁹¹. Ayrıca valiler yerel seçkinlerle işbirliğine girerek ve yerel yönetimin desteğini de alarak halka kötü davranıyorlardı⁹².

Valiler için bir veya iki güçlü eyaletliyle karşılıklı çıkarları koruyan bağlantılar kurmak yeterli olabilirdi. Yüksek mevkide bulunan bir Romalının

⁹⁰ Bk. yuk. dn.34.

⁹¹ Brunt 1961, 214.

⁹² Örneğin Prusalı Dio Chrysostomos'da zalim bir valiyle ortaklığından dolayı suçlanmaktadır. Bk. Brunt 1961, 214.

himayesinde olmak yerel politikacı için de önemli avantajlar sağlıyordu⁹³. Eyalet seçkinleri eyalet meclislerinin oylamalarını etkileme gücüne sahiptiler. Bu seçkinlerin bazılarının valiyle işbirliği içine girmeleri, eyalet meclislerinin valiyi denetleme fonksiyonunu yerine getirmelerini baltalıyordu.

Eyalet valileri gösteriler düzenlemek suretiyle yaptıkları yolsuzlukların üzerini kapamaya çalışabilirlerdi. M.S. 57'de Nero bir valinin veya *procurator*'un görevli olduğu eyalette gösteri düzenlemesini yasaklamıştır⁹⁴. Böyle bir *edictum*'a neyin sebep olduğunu veya bunun valiler üzerinde ne kadar etkili olduğunu bilemiyoruz; Ancak bu durum, valilerin işledikleri suçları yasalar karşısında örtmek için eyaletlilerin bir kısmının iyi niyetini kazanmış olmalarının bir kanıtı gibi görülebilir.

Gerek Cumhuriyet gerekse *Principatus* devrinde yolsuzluk nedeniyle bir valinin aleyhinde dava açılabilmesi için, dava açma hakkına sahip bir Roma vatandaşının suçlamada bulunması gerekiyordu. Olay mahkemeye sevk edildikten sonra, ithamda bulunan kişi sanığın suçlu olduğunu mahkemede ispat etmek, gereken delilleri toplamak ve mahkemeye ibraz etmek zorunda idi. İthamda bulunan kişi adeta savcı vazifesi görürdü.

Yukarıdaki *Cilicia* örneklerin de görüldüğü gibi; bu tür yolsuzluk davalarında asıl amaç adaleti yerine getirmek değil, karşı tarafta yer alan bir politikacıyı yıpratmak suretiyle siyasal arenada daha avantajlı bir konuma gelmektir. Daha genel bir ifadeyle, Roma'daki yolsuzluk davalarının pek çoğunu, Roma devlet yönetimini elinde tutan *Senatus* aristokrasisinin iç çekişmeleri olarak değerlendirmek mümkündür.

⁹³ Plut. Mor. 814 C; Brunt 1961, 215.

⁹⁴ Tac. ann. 13.31.: 'nam ante non minus tali largitione quam corripendis pecuniis subiectos adfligebant, dum quae libidine deliquerant ambitu propugnant'.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Abbott 1963 Abbott., F.F., A history and Description of Roman Political Institutions, New York 1963.
- AJPh The American Journal of Philology. Baltimore.
- Alexander 1993 Alexander, M. C., "How Many Roman Senators Were Ever Prosecuted?: The Evidence from the Late Republic", *Phoenix* 43, 3 (Autumn 1993) 238-255.
- Arnold 1974 Arnold, W.T., The Roman System of Provincial Administration to the Accession of Constantine the Great, Chicago 1974 (Original baskı Oxford 1914)
- Badian 1954 Badian, E., "Lex Acilia Repetundarum", *AJPh* 75,4 (1954) 374-384.
- Bartels 2003 Bartels, J., "Verres, C.", *DNP* 12,2 (2003)78-81.
- Berger 1953 Berger, A., "Encyclopedic Dictionary of Roman Law", *TAPhS* (New. Ser.) 43, 2 (1953) 333-809.
- Bickerman 1947 Bickerman, E.J., "Syria and Cilicia", *AJPh* 68,4 (1947) 353-362.
- Bradley 1973 Bradley, K.R., "Tum Primum Revocata Ea Lex.", *AJPh* 94, 2. (Summer, 1973) 172-181.
- Broughton 1951-52 Broughton, T.R.S., The Magistrates of Roman Republic 2 c.,1951-52; Suppl. Atlanta 1986.
- Broughton 1975 Broughton, T.R.S., Roman Asia Minor, şurada: An Economic Survey of Ancient Rome IV, Ed. T.Frank, New York 1975, s. 499-916.
- Brunt 1961 Brunt, P.A., "Charges of provincial maladministration under the early Principate", *Historia* 10 (1961) 189-223.
- Burton 1975 Burton, P.A., "Proconsuls, Assizes and the Administration of Justice under the Empire", *JRS* 65 (1975) 92-106.
- Cass. Dio. Dio Cassius : Roman History. Ed. and transl. by E. Cary. IX. London 1968 [Loeb].
- Casitritius 1971 Casitritius, H., "Ein bisher unbekannter Statthalter Kilikiens?", *Historia* 20 (1971) 80-83.
- CIL Corpus Inscriptionum Latinarum I-XVI, Leipzig-Berlin 1862-1943
- Cic. ad. Brut. M. Tullius Cicero, Epistulae ad Brutum: Cicero, The Letters to His Friends, with an english Translation by W. GlynnWilliams, In three volumes III (including the letters to Quintus), London, New York 1929.
- Cic. ad. fam. M. Tullius Cicero, Epistulae ad familiares: Cicero, The Letters to His Friends, with an english Translation by W. GlynnWilliams, In three volumes I, London, New York, 1927, II, 1928, III (including the letters to Quintus), 1929 [Loeb].
- Cic. ad. Q.fr. M.Tullius Cicero, Ad Quintum fratrem: Cicero, The Letters of his Friends III (including the letters to Quintus) London, New York 1929.

- Cic. ad. Att. M. Tullius Cicero, *Epistulae ad Atticum: Letters to Atticus I-III*, trans. by I-II E. Capps and W.H.D. Rouse, London 1921-1927 [Loeb].
- Cic. Pro. Mil. M. Tullius Cicero, *Pro T. Annio Milone: Cicero, The Speeches, with an english Translations: Pro T. Annio Milone- In L. Calpurnium Pisonem- Pro M. Aemilio Scauro- Pro M. Fonteio- Pro Rabirio Postumo-Pro. M. Marcello- Pro Q. Ligario- Pro Rege Deiotario*, trans by N.H. Watts, London,New York 1931. [Loeb]
- Cic. off. M. Tullius Cicero, *De officiis*, with an English translations by W. Miller, London, New York 1928 [Loeb]
- Cic. Pis. M. Tullius Cicero, In. L. Calpurnius Pisonem: *Cicero, The Speeches, with an english Translations: Pro T. Annio Milone- In L. Calpurnium Pisonem- Pro M. Aemilio Scauro- Pro M. Fonteio- Pro Rabirio Postumo-Pro. M. Marcello- Pro Q. Ligario- Pro Rege Deiotario*, trans by N.H. Watts, London,New York 1931. [Loeb]
- Cic. Rab. Post. M. Tullius Cicero, *Pro Rabirio Postumo: Cicero, The Speeches, with an english Translations: Pro T. Annio Milone- In L. Calpurnium Pisonem- Pro M. Aemilio Scauro- Pro M. Fonteio- Pro Rabirio Postumo- Pro. M. Marcello- Pro Q. Ligario- Pro Rege Deiotario*, trans by N.H. Watts, London,New York 1931. [Loeb]
- Cic. Sest. M. Tullius Cicero, *Pro P. Sestio: Cicero, The Speeches, Pro Sestio and in Vatinius*, with an english translations by R. Gardner, Cambridge, Massachusetts, 1958 [Loeb].
- Cic. Vatin. M. Tullius Cicero, In P. Vatinius *testem interrogatio: Cicero, The Speeches, Pro Sestio and in Vatinius*, with an english translations by R. Gardner, Cambridge, Massachusetts, 1958 [Loeb].
- Cic. Verr. M. Tullius Cicero, In *Verem actio prima, secunda: Cicero, The Verine Orations*, with an English Translation by L.H.G. Greenwood, In two volumes I: *Against Caecilius, Against Verres: Part One, Part two*, Boks I and II, London-New York 1928. Vol. II: *Against Verres: Part Two, Book III, IV, V*, Cambridge, Massachusetts, 1935. [Loeb]
- CPh Classical philology. Chicago, Ill., University of Chicago Pres.
- Cod. Iust Codex Justinianus =IMPERATORIS IVSTINIANI OPERA: CODEX, <http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>
- Collingwood 1921 Collingwood, R.G., “Un Correspondant de Ciceron: Ap. Claudius Pulcher by L.A. Constans”, *JRS* 11 (1921) 284-285.
- CQ The Classical Quarterly. Oxford, Oxford University Pres.
- Çapar 1995 Çapar, Ö., “Roma’nın Asia Eyaletinde conventus (Diocesis) Sistemi”, *Ankara üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* c. 37, sayı 1-2 (1995) 731-755.
- Degrassi 1957 Degrassi, A., *I fasti consolari dell’ impero romano (30a.C.- 613 d.C)*, Roma 1957.
- Dig Digesta: *Corpus Iuris Civilis I, Institutiones (recognovit P. KRUGER), Digesta (recognovit Th. MOMMSEN)* Dublin/ Zürich 1973.

- DNP Der Neue Pauly .
- Eck 1997a Eck, W., "Cossutianus Capito", DNP 3 (1997) 214.
- Eck 1997b Eck, W., "Clodius no. II,15: P.C. Thrasea Paetus", DNP 3 (1997) 41-42.
- Eck 2000 Eck, W., "Ofonius Tigellinus", DNP 8 (2000) 1120.
- Elvers 1997 Elvers, K.-L., "Claudius, no. I, 23" DNP 3 (1997) 11.
- Ertekin 2003 Ertekin, E., "Principatus Devrinde Roma'nın Vergi Politikası I ", Arkeoloji ve Sanat 115-117 (2003) 19-26.
- Ferguson 1911 Ferguson, W. S., "The Lex Calpurnia of 149 B.C.", JRS 11 (1921) 86-100.
- FIRA Riccobono, S., J. Baviera (Ed.), Fontes iuris Romani anteiustiani I-III. Firenze 1940- 72².
- Frank 1922 Frank, T., "Un Correspondant de Ciceron: Ap. Claudius Pulcher by L.A. Constans", AJPh 43,2 (1922) 185-186)
- Gizewski 1999 Gizewski, Ch., "Maiestas", DNP 7 (1999) 710-712.
- Hagel – Tomaschitz
Repertorium Stefan Hagel – Kurt Tomaschitz, Repertorium der westkilikischen Inschriften (Ergänzungsbände zu den Tituli Asiae Minoris, Nr. 22. Wien 1998).
- Hanslik 1964 Hanslik, R., "Cossutianus", I (1964) 1327.
- Hesperia Hesperia: journal of the American School of Classical Studies at Athens.
- Historia Historia: revue d'histoire ancienne. Wiesbaden, Steiner.
- Hoffmann 1937 Hoffmann W., "Octavius, no. 72", RE XVII (1937) 1851.
- Inst Institutiones =IMPERATORIS IVSTINIANI OPERA, <http://www.thelatinlibrary.com/justinian.html>
- Iuv. Sat. Iuvenalis, Saturae: Iuvenalis, Yergiler –Saturae, Çev. Erdal Alova, Çiğdem Dürüşken, İstanbul 2006.
- JRS Journal of Roman Studies. London. Society for the Promotion of Roman Studies.
- KP Der Kleine Pauly
- Last 1947 Last, H., "Imperium Maius: A Note", JRS 37 (1947) 157-164.
- Lintott 1990 Lintott, A., "Electoral Bribery in the Roman Republic", JRS 80 (1990) 1- 16.
- Lintott 1993 Lintott, A., Imperium Romanum: Politics and Administration, London and New York 1993.
- Liv. Livy, The History of Rome by Titus Livius, books thirty-seven to the end, with the epitomes and fragments of the lost books, literally translated, with notes and illustrations William A. McDevitte, Sen. Class. Mod. Ex. Schol. A.B.T.C.D., Ed. <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/collection.jsp?collection=Perseus:collection:Greco-Roman>

- Magie 1950 Magie, D., Roman rule in Asia minor to the end of the third century after Christ. I-II, Princeton 1950.
- Makowski 1977 Makowski, J.F., "Oracula Mortis in the Pharsalia", CPh 72, 3. (Jul., 1977), s. 193-202.
- MAMA Monumentae Asiae minoris antiqua I-VI. Manchester 1928-39
- Marshall 1967 Marshall, A.J., "Verres and Judicial Corruptions", CQ (New Series) 17, 2. (Nov., 1967) 408-413.
- Mason 1972 Mason, H. J. ve M. B. Wallace, "Appius Claudius Pulcher and the Hollows of Euboia", Hesperia 41, 1 (Jan.-Mar., 1972) 128-140.
- Mattingly 1969 Mattingly, H.B., "The Two Republican Laws of Tabula Bembina", JRS 59, ½ (1969) 129-143.
- Mattingly 1970 Mattingly, H. B., "The Extortion Law of the Tabula Bembina", JRS 60 (1970) 154-168.
- McGing 1984 McGing, B.C., "The Date of the Outbreak of the Third Mithridatic War", Phoenix 38,1 (Spring, 1984) 12-18.
- Mitford 1980 Mitford, T.B., "Roman Rough Cilicia", Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt II, 7, 2 (1980) 1230-1261.
- Mommsen 1887-88 Mommsen, Th., Römisches Staatsrecht, 3 vols in 5, Leipzig, 1887-88.
- Mommsen 1899 Mommsen, Th., Römisches Strafrecht, Leipzig, 1899.
- OLBA OLBA: Mersin Üniversitesi *Cilicia* Arkeolojisini Araştırma Merkezi Yayını.
- Oost 1956 Oost, S.I., "The Date of the Lex Iulia De Repetundis", AJPh 77, 1 (1956) 19-28.
- Özbayoğlu 1998 Özbayoğlu, E., "Cicero'nun Panter Avına İlişkin Birkaç Cilicia Mektubu", OLBA I (1998) 131-138.
- Phoenix The phoenix: The journal of the Classical Association of Canada, University of Toronto Press.
- PIR² Prosopographia Imperi Romani saeculi I, II, III. Ed.Alter. Ed.E. GROAG vd. Berolini 1933 vd.
- Plin .epist. Plinius, Epistulae: Genç Plinius'un Anadolu Mektupları, Çev. Çiğdem Dürüşken-Erendiz Özbayoğlu, İstanbul 2001.
- Plut. Caes. Plutarkhos, Caesar : Plutarch's Lives, in eleven volumes VII: Demosthenes and Cicero, Alexander and Caesar, London-New York 1919. [Loeb]
- Plut. Luc. Plutarkhos, Lucullus: Plutarch's Lives, in eleven volumes II: Themistokles and Camillus Aristides and Cato Major, Cimon and Lucullus, London, New York 1928. [Loeb]
- Plut. Mor. Plutarkhos, Moralia: Plutarch's Moralia, in fourteen volumes, vol X: 771E - 854D, with an English translation by H. N. Fowler, Cambridge, Massachusetts 1934. [Loeb]

- Poteat 1925 Poteat, H. N., "Un Correspondant de Ciceron: Ap. Claudius Pulcher by L.A. Constans", CPh 20,4 (1925) 366-367.
- RE Paulys Realencyclopädie der clasischen Altertumswissenschaft.
- Rémy 1989 Rémy, B., Les carrières senatoriales dans les provinces romanes d'Anatolie au Haut-Empire (31 av.J.-C.- 284 après J.-C.). Pont-Bithynie, Galatia, Cappadocia, Lycie-Pamphylie et Cilicie, Paris 1989.
- Richardson 1987 Richardson, J.S., "The Purpose of the Lex Calpurnia de Repetundis", JRS 77 (1987), 1-12.
- Sherwin-White 1972 Sherwin-White, A. N., "The Date of the Lex Repetundarum and Its Consequences", JRS 62 (1972), 83-99.
- Sherwin-White 1982 Sherwin-White, A. N., "The Lex Repetundarum and the Political Ideas of Gaius Gracchus", JRS 72 (1982), 18-31.
- Simon 2001 Simon, D., "Repetundarum crimen", DNP 10 (2001) 923-24.
- Spencer 1917 Spencer, E.B, "Verres on Trial for Extortion" *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology* 7, 6 (Mar., 1917) 838-850.
- Syme 1939 Syme, R, *The Roman Revolution*, Oxford 1939.
- Tac. ann. Tacitus, *Annales: Cornelius Tacitus. Annales.* ed. Charles Dennis Fisher (Latin) - Tacitus. *The Annals.* ed. Alfred John Church, William Jackson Brodribb (English), <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/collection.jsp?collection=Perseus:collection:Greco-Roman>
- TAPhS *Transactions of the American Philosophical Society.* Phledelphia.
- Umur 1983 Umur, Z., *Roma Hukuku Lügati*, İstanbul 1983.
- Val. Max. Valerius Maximus, *Facta et dicta memorabilia =VALERIVS MAXIMVS, FACTORVM ET DICTORVM MEMORABILIVM LIBRI NOVEM*, <http://www.thelatinlibrary.com/valmax.html>
- Völkl 2000 Völkl, A, "Peculatus", DNP 9 (2000) 460-62.
- Will 1997a Will, W., "Claudius, no. I, 24", DNP 3 (1997) 11.
- Will 1997b Will, W., "Clodius, no. I, 4" DNP 3 (1997) 37-39.
- Will 1999 Will, W., "Iunius, no. I,10", DNP 6 (1999) 60-62.
- Will 2001 Will, W., "Pompeius, no. I,3", DNP 10 (2001) 99-107.

